

۱۲

کسب‌العلم

هیأت ترار انقلاب
اسلامی در بیانات
امام خمینی (ره)
و امام خامنه‌ای (مدظله العالی)

شماره دوازدهم، بهار ۱۳۹۷

دعا،

روح عبادت

گزیده‌ای از بیانات رهبر معظم انقلاب
مدظله العالی
در باب اهمیت و شرایط دعا

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

آفتاب - هیأت تراز انقلاب اسلامی در بیانات امام خمینی علیه السلام و رهبر معظم انقلاب مدظله العالی
شماره دوازدهم، بهار ۱۳۹۷

دعا، روح عبادت

گزیده ای از بیانات رهبر معظم انقلاب مدظله العالی در باب اهمیت و شرایط دعا
و پیرایش و تنظیم: معاونت تولیدات رسانه‌ای جامعه ایمانی مشعر
طراح جلد: سید مجتبی نبی‌زاده
صفحه آرا: حسن ناصری
شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
قیمت: ۲۰۰۰ تومان (غیرقابل فروش)

استفاده از مطالب نشریه و تکثیر آن برای هیأت‌ها، در صورت ذکر منبع آزاد می‌باشد.

جامعه ایمانی مشعر

قم صندوق پستی: ۱۵۱۳ - ۳۷۱۹۵

رایانامه: info@۱۵۴۲.org

سامانه پیامک: ۱۵۴۲-۳۰۰۰

پایگاه اطلاع‌رسانی: www.۱۵۴۲.org

بسم رب العزیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مقدمه

حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای در سخنرانی‌هایشان در سال‌های گذشته تا کنون، علیرغم وجود موضوع‌های متعدد عقیدتی و سیاسی و اجتماعی، قسمتی را به موضوع دعا و اهمیت آن اختصاص می‌دادند و می‌دهند و بعضاً در مقدمه بحث، دلیل کنار زدن مباحث دیگر و پرداختن چندباره به دعا را جایگاه ویژه و تقریباً استثنایی دعا در منظومه عقاید الهی بیان می‌فرمایند.

سه فایده، سه دستاورد، سه جهت و سه نکته درباره دعا، بارها و بارها از زبان ایشان شنیده شد و الحق که دو نکته آن در میان مردم و حتی متدینین و افراد مأنوس با دعا و نیایش، غریب و مغفول بود و هست.

استخراج و کسب معارف دعا

مگر دعا کلام معصوم نیست؟! پس چرا محققین و مؤلفین کتاب‌های عقیدتی آن‌چنان که از گنجینه‌های قرآن و روایات و سخنان اندیشمندان دینی بهره‌برداری می‌کنند، از این خزانه گرانبها بهره نمی‌برند؟ این غفلت و نقص فراگیر، بارها توسط معظم‌له هشدار داده شده و برای فتح باب، بعضاً نکات بکر و ناب‌ی از معارف پنهان در لابه‌لای ادعیه را بیان می‌فرمودند.

اجابت و دریافت حاجت

اجابت و دریافت حاجت، اصل نیست. مهم خود دعاست. رشد و ارتقاء حالت تضرع، انکسار، ذلت و در یک کلام عبودیت، خیلی مهم‌تر از دریافت حاجت و حتی حاجات معنوی است. توفیق هم کلام شدن با پروردگار، مناجات و صحبت خودمانی با حضرت حق، خیلی باارزش‌تر از پاداش‌های دنیوی و حتی اخروی است. ایشان این فایده را مهم‌ترین و درک این اهمیت را کلیدی‌ترین نکته مبحث دعا می‌دانند. مجموعه حاضر، رهنمودهای ارزشمند حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در باب «دعا و اهمیت آن» است که در اختیار مخاطبان محترم قرار می‌گیرد. شیوه تدوین این اثر به صورت فصل‌بندی شده است؛ با این توضیح که مجموع بیانات معظم‌له در چهار فصل «معانی دعا، اهمیت دعا، شرایط دعا و فواید دعا» تدوین و ارائه گردیده است.

فصل اول: معانی دعا و اجابت

بَرقِ الف - دعا چیست؟

۱- ارتباط و اتکال انسان با خدا

«رابطه دعا، رابطه قلبی شما با خداست»^۱
«روح دعا و نماز عبارت است از ارتباط با خدا، آشنا شدن با خدا، بهره بردن از معنویت، پاکیزه کردن و پیراستن روح و پالایش کردن ذهن از وسوسه‌ها»^۲
«دعا یعنی ارتباط و اتکال انسان با خدا، آن وقتی هم که انسان در اوج قدرت و پیروزی است باز محتاج دعا است؛ باید با خدا حرف بزند، باید از خدا بخواهد. قرآن به پیغمبر ما دستور داد که

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۹/۱/۱۰.

۲. بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان استان کرمان، ۱۳۸۴/۲/۱۹.

«إذا جاء نصر الله و الفتح» وقتی یاری خدا رسید و پیروزی نصیب شد «و رأیت الناس یدخلون فی دین الله أفواجا»^۱ و دیدی که مردم دسته دسته و فوج فوج به اسلام وارد می شوند، تازه «فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ و استغفره» تازه اوّل انابه توسّ، اوّل عرض نیاز تو به درگاه حق متعال است. مِلّت ما از وقتی پیروزی را به دست آورد آستانه دعا را رها نکرد. ببینید امروز در جامعه ما چقدر دعا و توجّه به خدا زیاد است، راز پیروزی ما هم همین هاست.^۲

۲- تقرّب و انس

* دعا یعنی چه؟ در واقع خدا را نزدیک خود احساس کردن و حرف دل را با او در میان گذاشتن است. معنای دعا این است که شما با خدا حرف بزنید؛ خدا را در مقابل خود احساس کنید و حاضر و ناظر بدانید. اینکه انسان همین طور طبق عادت چیزی را بر زبان بیاورد و مطالبه ای کند، این دعا نیست؛ لقلقه زبان و لسان

است. «لا یقبل الله عزّوجلّ دُعاء قلب لاه»^۳.

دل غافل و بی توجه و سر به هوا اگر دعا کند، خدای متعال دعایش را قبول نمی کند. دل های آلوده و غرق در شهوات نفسانی چگونه دعا خواهند کرد؟ چه توقعی است که اگر انسان این طور دعا کرد، مستجاب شود.^۴

* نفس دعا کردن، تقرّب الی الله است.^۵ گاهی هم دعا حاجت خواستن نیست، فقط انس با خداست.^۶

۳- حرف زدن با پروردگار

* دعا یعنی چه؟ یعنی با خدای متعال سخن گفتن؛ در واقع خدا را نزدیک خود احساس کردن و حرف دل را با او در میان گذاشتن.^۷

* خود حرف زدن با پروردگار، خود تضرّع کردن، نزد خدای متعال سخن گفتن، نزد خدای متعال عذرخواهی و توبه و استغفار کردن، برای انسان یکی از مقاصد و هدف هاست. این، بالاترین جنبه هایی است که در دعا وجود دارد. نفس اینکه انسان در مقابل پروردگار بایستد و اشک بریزد و اظهار کوچکی و حقارت کند، برای انسان یک علوّ مقام و مرتبه است. بدبختی انسان وقتی است

۳. الکافی، ج ۲، ص ۴۷۳، امیرالمؤمنین.

۴. بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۷/۲۹.

۵. بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۱/۱۲/۷.

۶. بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۵/۷/۲۱.

۷. بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۷/۲۹.

۱. سوره نصر، آیه ۲.

۲. بیانات در تاریخ ۱۳۶۴/۷/۱۵.

که از خدای متعال غافل شود، سیه‌رویی انسان وقتی است که خود را به خدا محتاج نداند.^۱

* این دعاها را در اختیار ما گذاشته‌اند. کیفیت حرف زدن و مناجات کردن با خدا را به ما یاد داده‌اند. معین کرده‌اند که چه حرف‌هایی را می‌شود با خدا زد. بعضی از این جملات ادعیه، مأثوره از ائمه^{علیهم‌السلام} هست که اگر این‌ها نبود، آدم نمی‌توانست خودش تشخیص دهد که می‌شود با خدا با این زبان حرف زد و این‌طور از خدا خواست و التماس کرد.^۲

۴- بیان خواست‌های فطری انسان

* اگر کسی معنای دعا، مثلاً دعای ابی حمزه ثمالی یا دعای امام حسین^{علیه‌السلام} در روز عرفه را بفهمد و توجه کند امکان ندارد از این دعای به این بلندی خسته شود. یعنی این گفتگویی که در این دعا انجام گرفته، بین آن بنده برگزیده و شایسته و بامعرفت و خدا، این قدر پرجاذبه و نافذ و حقیقی است یعنی بیان‌کننده آن خواست‌های

فطری انسان است که امکان ندارد هیچ وقت کسی از آن خسته شود.^۳

۵- روح عبادت

* در روایت وارد شده است که «الدَّعَاءُ مَخَّ الْعِبَادَةِ»^۴ مغز عبادت یا به تعبیر ما روح عبادت، دعاست. دعا یعنی با خدای متعال سخن گفتن و در واقع خدا را نزدیک خود احساس کردن و حرف دل را با او در میان گذاشتن.^۵

* در حدیثی آمده است: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ الدَّعَاءُ»^۶

در باب دعا، خلاصه عرض ما این است که دعا، مظهر بندگی در مقابل خداوند و برای تقویت روح عبودیت در انسان است و این روح عبودیت و احساس بندگی در مقابل خداوند، همان چیزی است که انبیای الهی از اوّل تا آخر، تربیت و تلاششان متوجه این نقطه بوده است که روح عبودیت را در انسان زنده کنند.^۷

۶- دعا وسیله‌ای در طول ابزارهای مادی نه رقیب آن‌ها

* دعا موجب نشود کسی تنبلی کند. دعا موجب نشود که کسی از دانش و علم و ابزار مادی و علت و معلول طبیعی، دست

۳. گفت‌و شنود صمیمانه رهبر معظم انقلاب با جمعی از نوجوانان و جوانان، ۱۳۷۶/۱/۱۴.

۴. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۷، حضرت رسول^{صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم}.

۵. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۶/۷/۲۹.

۶. الکافی، ج ۲، ص ۴۶۶، امام باقر^{علیه‌السلام}.

۷. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۵/۷/۲۱.

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۱/۱۲/۷.

۲. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در روز یازدهم ماه مبارک رمضان، ۱۳۶۹/۱/۱۸.

بشوید؛ نه. دعا رقیب آن‌ها نیست، بلکه در طول آن‌هاست. دعا، جور آورنده آن‌هاست.^۱
 * در اینطور جاها، آدم‌های یک‌بُعدی می‌گویند، دعا و عبادت ما همین است دیگر. ما در راه خدا کار می‌کنیم و کارمان برای خداست. اما امیرالمؤمنین (علیه السلام) این‌طور نمی‌فرماید. آن کارها را دارد، عبادت هم دارد.^۲

بعضی
 از این جملات ادعیه،
 مأثوره از ائمه (علیهم السلام) هست که
 اگر این‌ها نبود، آدم نمی‌توانست
 خودش تشخیص دهد که
 می‌شود با خدا با این زبان حرف
 زد و این‌طور از خدا خواست
 و التماس کرد.

ب- اجابت چیست؟

* استجابت الهی، پاسخ و توجه و التفات خداست؛ ولو آن خواستهای که من و شما داریم که ای بسا خیال می‌کنیم این خواسته به نفع ماست، اما به زبان ماست. تحقق هم پیدا نکند، اما «یا الله» شما بی‌گمان لَبَّیکی به دنبال خود دارد.^۳

* اگر انس پیدا کنید، خواهید دید که خیلی از پاسخ‌ها همانی است که در همان لحظه به شما داده می‌شود؛ یعنی آدم نباید خیال کند که پاسخ دعا حتماً همان پولی است که از خدا خواسته است و باید برسد! گاهی اوقات پاسخ، همانی است که در آن لحظه به شما می‌دهند. آن چنان نورانیتی در دل شما به وجود می‌آید که اصلاً می‌بینید پاسختان را همان ساعت گرفتید. آن حالتی را که انسان در دعا پیدا می‌کند، گاهی احساس می‌کند که دیگر غیر از آن، هیچ چیز نمی‌خواهد.^۴

استجابت دعا به معنای برآورده شدن صد در صد خواسته نیست
 * خدای متعال در چند آیه از قرآن وعده کرده است که دعا را مستجاب خواهد کرد. یکی از آیات، همین آیه مبارکه «قال رَبِّکمْ ادعونی استجب لکم»^۵ است؛ یعنی پروردگار شما فرموده است که مرا دعا کنید تا استجابت کنم. ممکن است استجابت به معنای

۳. بیانات در دیدار مسئولان و کارکنان نظام جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۹/۴/۱۹.

۴. گفت‌و شنود صمیمانه رهبر معظم انقلاب با جمعی از نوجوانان و جوانان، ۱۳۷۶/۱۱/۱۴.

۵. سوره غافر، آیه ۶۰.

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۳/۱۱/۲۸.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۵/۱۱/۱۲.

برآورده شدن صد در صد آن خواسته هم نباشد. گاهی ممکن است قوانین خلقت، اقتضای این را نکند که خدا آن حاجت را حتماً برآورده کند. در مواردی قوانینی وجود دارد که آن خواسته برآورده شدنی نیست، یا به زودی برآورده شدنی نیست. در غیر این موارد قاعدتاً خدای متعال پاسخش این است که خواسته شما را برآورده می‌کند. همچنان که در دعای شریف ابوحمزه ثمالی که در سحرهای ماه رمضان خوانده می‌شود به همین معنا اشاره می‌کند. در قرآن فرموده است: «وَسْئَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بَكْلَ شَيْءٍ عَلِيمًا»^۱ اگرچه خدا عالم است و نیازهای شما را می‌داند، اما شما از خدا بخواهید و به خدا عرض کنید. این آیه را در دعا ذکر می‌کند. البته در دعای شریف «إِنَّ اللَّهَ كَانَ بَكُمْ رَحِيمًا» دارد؛ بعد می‌فرماید «وَلَيْسَ مِنْ صِفَاتِكَ يَا سَيِّدِي أَنْ تَأْمُرَ بِالسُّؤَالِ وَتَمْنَعِ الْعَطِيَّةَ»^۲ امام سجاد (علیه السلام) عرض می‌کند: پروردگارا! عادت تو این نیست که مردم را به خواستن امر کنی، اما

آنچه که آن‌ها خواستند به آن‌ها ندهی. یعنی معنای کرم الهی و رحمت الهی و قدرت محیطه الهی این است که اگر می‌گویند بخواهید، اراده فرموده است که آن خواسته را اجابت کند. این همان وعده الهی است. هر کس خدا را بخواند، پاسخی در مقابلش هست: «لِكُلِّ مَسْأَلَةٍ مِنْكَ سَمْعٌ حَاضِرٌ وَ جَوَابٌ عَتِيدٌ»^۳ هر سؤالی از خدا، هر خواسته‌ای از خدا یک پاسخ قطعی در مقابل دارد. این خیلی مهم است و باید بندگان مؤمن خدا آن را قدر بدانند. حالا کسی که ایمان ندارد، طبیعی است که از این موقعیت مثل خیلی از موقعیت‌های دیگر استفاده نمی‌کند. این وعده قطعی الهی است؛ یعنی خدای متعال هر خواسته‌ای را جواب خواهد داد. این یک وعده است و البته هر وعده هم شرایطی دارد.^۴

* هیچ دعایی بی‌استجاب نیست. استجاب به این معنا نیست که خواسته انسان حتماً برآورده خواهد شد، ممکن است برآورده نشود، ممکن است به علل و مصالح و موجباتی هم برآورده نشود. اما استجاب الهی است.

۱. بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۵۸، امام رضا (علیه السلام).
۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۷/۱۰/۴.

۱. سوره نساء، آیه ۳۲.
۲. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۸۲، امام سجاد (علیه السلام).

فصل دوم: اهمیت دعا

بَاقِ الف - اهمیت دعا

۱- توفیق دعا، نعمت و لطف پروردگار

* اگر کسی توفیق پیدا کند برای یک دعای باتوجه و با حال، باید بداند مورد لطف پروردگار قرار گرفته است و اجابت در مرحله بعدی است.^۱

* همین که انسان با خدای متعال انس پیدا می‌کند، با خدا حرف می‌زند، این لطف الهی است و توفیقی است که خدا به انسان داده است. خود این «یا الله» متضمن اجابت پروردگار است.^۲

* دعا، یک نعمت است و فرصت دعا کردن یک نعمت است. در وصیت امیرالمؤمنین علیه السلام به امام حسن مجتبی علیه السلام این معنا وارد شده است: «واعلم إنَّ الذی بیده خزائن ملکوت الدنیا والآخره قد أذن لدعائک و تکفل لک بالاجابة» خدای متعال که قدرت آسمان و زمین در قبضه توانایی اوست، به تو اجازه داده که با او حرف بزنی و از او بخواهی. «و أمرک أن تسأله لیعطیک» از او مطالبه کنی تا او هم به تو عطا کند. این رابطه درخواست کردن و گرفتن از خدا، مایه تعالی روح انسان است و همان تقویت‌کننده روح عبودیت است.^۳

۲- دعا، بیمه‌کننده انسان در مقابل جلوه‌های مادی

* اگر می‌خواهید در مقابل دشمن، استوار باشید، باید باب دعا را به روی خودتان باز کنید. اگر می‌خواهید از کسی و از چیزی نترسید، باید رابطه خود را با خدا قوی کنید. اگر می‌خواهید در مقابل جلوه‌های مادی تکان نخورید و نلغزید، باید خود را با دعا و تضرع بیمه کنید.^۴

* دعا به انسان توانایی و قدرت می‌دهد و انسان را در مقابل حوادث مستحکم می‌کند؛ لذا در روایت از «دعا» تعبیر شده است به سلاح. از نبی مکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «ألا أدلکم علی سلاح ینجیکم من أعدائکم» اسلحه‌ای را به شما معرفی کنم که مایه

۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۵۵/۷/۲۱.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۱/۱۲/۷.

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۱/۱۲/۷.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز عید سعید فطر، ۱۳۸۷/۷/۱۰.

نجات شماست؛ «تَدْعُونَ رَبَّكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ فِإِنَّ سِلَاحَ الْمُؤْمِنِ الدَّعَاءُ»^۱ در مواجهه با حوادث، توجه به خدای متعال، مثل سلاح برنده‌ای در دست انسان مؤمن است. لذا در میدان جنگ، پیغمبر اکرم ﷺ همه کارهای لازم را انجام می‌داد، سپاه را می‌آراست، سربازان را به صف می‌کرد، امکانات لازم را انجام می‌داد، توصیه‌های لازم را به آن‌ها می‌کرد، اشراف فرماندهی خودش را اعلام می‌کرد؛ اما در همان وقت هم وسط میدان زانو می‌زد، دست به دعا بلند می‌کرد، تضرع می‌کرد، با خدای متعال حرف می‌زد و از او می‌خواست. این ارتباط با خدا، دل انسان را مستحکم می‌کند.^۲

۴- دعا، دارای تأثیرات معجزه‌آسا بر انسان

* این انس با خدای متعال و ذکر خدای متعال و استغفار و دعا خیلی تأثیرات معجزه‌آسایی بر روی دل انسان دارد؛ دل‌های مرده را زنده می‌کند.^۳

* این دعاها درس زندگی است. در همین دعاهایی که به حسب ظاهر، حضرت با گردن کج نشسته‌اند، گریه کرده‌اند و خوانده‌اند، منش سیاسی یک آدم سیاستمدار در دنیای امروز فهمیده می‌شود. این دعاها، همان هویت لازم یک انسان والای با شخصیت قوی فعال پیشرو را به انسان می‌بخشد.^۵

۵- دعا، کلید خزائن الهی

* کلامی از امیرالمؤمنین (علیه السلام) نقل شده است که ایشان فرموده‌اند: «ثُمَّ جَعَلَ فِي يَدَيْكَ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِهِ بِمَا أَذْنُ فِيهِ مِنْ مَسْأَلَتِهِ»؛ «خدای متعال، به این که به تو اذن داد از او بخواهی، کلید همه گنجینه‌های خود را در دست تو قرار داد.» پس، اذنی که خدای متعال داد تا هر چه می‌خواهی از او بخواهی، کلید همه خزائن الهی است. اگر انسان این کلید را به شکل درست به کار برد و از خدا بخواهد، مسلماً آن را در اختیار انسان می‌گذارد.

۳- دعا، بهترین مضامین سرشار از معارف الهی

* دعا، خواندن خداست؛ هر چه که می‌خواهید با خدا حرف بزنید، این دعاست. هر چه می‌خواهید با او در میان بگذارید... البته دعاها را ماثور از ائمه (علیهم السلام) بهترین

۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۵/۷/۲۱.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۷/۶/۲۹.

۵. بیانات در تاریخ ۱۳۷۹/۱۰/۲۷.

۱. الکافی، ج ۲، ص ۴۶۸، حضرت رسول ﷺ.
۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۷/۲۹.

«فمتی شئت استفتحت بالدعاء أبواب خزائنه»^۱ هر وقت بخواهی، به وسیله دعا، در خزائن الهی را باز می‌کنی. ببینید این مسأله بسیار مهمی است. چرا انسان خود را از این وسیله مهم محروم کند.^۲

۶- دعا، آشکار کننده محتوای ذهن دعاکننده

* دعا، محتوای ذهن دعاکننده را برای مستمع و مخاطب واضح و آشکار می‌کند. وقتی شما دعای کسی را گوش می‌دهید که با خدا حرف می‌زند می‌توانید از دعای او کشف کنید که این چگونه انسانی است، حقیر است یا عظیم است، کوتاه‌بین است یا بلندنظر و بلندهمت است، مؤمن است یا مردد است، دعا چیز عجیبی است.^۳

۷- پیش بردن راه در گرو دعا

* «قل ما یعبؤا بکم ربی لولا دعاءکم»^۴ بدون دعا و توجه و توسل به پروردگار نمی‌شود راه را پیش برد و من اعتقاد دارم که یکی از علل موفقیت امام علیه السلام همین تضرع و توجه به پروردگار متعال بود.

ب- اهمیت صحیفه سجادیه

* با صحیفه سجادیه مأنوس شوید. کتاب بسیار عظیمی است. اینکه گفته‌اند زبور آل محمد، واقعاً همین‌طور است؛ پر از نغمه‌های معنوی است، دعا و درس است.^۵

* کلمات امام سجاده علیه السلام، بیشترین زهد است، بیشترین معارف است، اما معارف را هم باز در لباس دعا بیان فرمودند، چون که اختناق در آن دوران و نامساعد بودن وقت، اجازه نمی‌داد که امام سجاده علیه السلام بخواهند با آن مردم بی‌پرده و صریح و روشن حرف بزنند؛ نه فقط دستگاه‌ها نمی‌گذاشتند، مردم هم نمی‌خواستند! اصلاً آن جامعه یک جامعه نالایق و تباه شده و ضایع شده‌ای بود که باید بازسازی می‌شد.^۶

* به نظر من صحیفه سجادیه مبارک که یکی از بهترین ذخایر معنوی ماست، اگر بتوانیم از این کتاب استفاده کنیم.^۷

۵. بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان سپاه، ۱۳۷۶/۹/۱۳.

۶. بیانات در تاریخ ۱۳۶۵/۴/۲۸.

۷. بیانات در اولین دیدار نمایندگان مجلس هشتم، ۱۳۸۷/۲/۲۱.

۱. بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۲۰۵، حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۲/۱۱/۲۸.

۳. بیانات در تاریخ ۱۳۶۴/۷/۱۵.

۴. سوره فرقان، آیه ۷۷.

به نظر من
صحیفه سجاده مبارکه
یکی از بهترین
ذخایر معنوی ماست،
اگر بتوانیم از این کتاب
استفاده کنیم.

ج - امر به دعا و مذمت ترک آن

* من توصیه می‌کنم که ارتباطات بچه‌ها با خداوند، ارتباطات با توجه و باحالی باشد؛ بخصوص نمازها را باحال بخوانند. دعا که می‌خوانند، باحال و توجه بخوانند و بدانند با چه وجودی حرف می‌زنند و چه می‌خواهند و بدانند این خواست، پاسخ دارد. در قرآن به ما گفته شده است: «ادعونی استجب لکم» مرا بخوانید تا به شما پاسخ دهم. یکجا دارد: «وَسْئَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ» از فضل خدا طلب کنید و بخوانید. این‌ها وعده‌های

الهی است و وعده‌های الهی، صادق‌ترین وعده‌هاست.^۱
* در این خصوص عبارتی را از بزرگی نقل کرده‌اند. نمی‌دانم روایت از معصوم علیه السلام است یا عبارتی از غیر معصوم. هرچه هست عبارت حکمت‌آمیزی است. می‌گوید: «أَنَا مِنْ أَسْلَبِ الدَّعَاءِ أَخَوْفٍ مِنْ أَنْ أَسْلَبَ الإِجَابَةَ» از اینکه دعا از من گرفته شود بیشتر می‌ترسم تا اینکه اجابت از من گرفته شود.^۲

* گاهی حال دعا از انسان گرفته می‌شود. این، علامت بدی است. اگر دیدیم در وقت دعا، در وقت تضرع و در وقت توجه و تقرب، هیچ نشاط و حوصله دعا نداریم، علامت خوبی نیست. البته درستش هم می‌شود کرد. انسان می‌تواند با توجه، با التماس و با خواستن، حال دعا را به طور جدی از خدا بگیرد.^۳

* به معارف اهل بیت علیهم السلام، به این روایات، به این دعاها، به این زیارات، به این دعای ندبه، به این زیارت عاشورا، نگاه کنید؛ ببینید سمات و خصوصیات شیعه اهل بیت علیهم السلام و مکتب اهل بیت علیهم السلام در چیست؟ این خصوصیات، باید در تمام محافل و مجامع و جوامع شیعی ترویج شود. اولش توسل به پروردگار و محو شدن در اراده پروردگار و بالاتر از همه چیز، داشتن معرفت و محبت الهی است. این مناجات شعبانیه را ببینید! این دعای کمیل را که

۱. گفت‌و شنود صمیمانه رهبر معظم انقلاب با جمعی از نوجوانان و جوانان، ۱۳۷۶/۱۱/۱۴.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۲/۱۱/۱۴.

۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۳/۱۱/۲۸.

در شب نیمه شعبان و شب‌های جمعه خوانده می‌شود، ببینید! این دعای ابی حمزه ثمالی را ببینید! این دعای امام حسین علیه السلام در روز عرفه را ببینید! این مناجات‌ها و دعا‌های دارای سوز و گداز و دارای بالاترین معارف از زبان اهل بیت علیهم السلام را مشاهده کنید.

هیچ مذهب اسلامی دیگری، این همه توسل به پروردگار و توجه به خدا و تضرع و الحاح و گریه و ایستادن در محراب دعا و عبادت ندارد. این، یکی از خصوصیات شیعه است.

شیعه باید این را بین خود ترویج کند. این، مال تشیع است. این، مال امام صادق و امام باقر و امام سجاد و اولاد و پدران بزرگوار این‌هاست. مال مکتب اهل بیت علیهم السلام است.^۱

برقی د- مقام دعا کنندگان، بیانگر اهمیت دعا

* پیامبر با آن مقام و با آن شأن و عظمت، از عبادت خود غافل نمی‌شد. نیمه شب می‌گریست و دعا و استغفار می‌کرد. ام‌سلمه یک شب دید پیامبر نیست؛ رفت دید مشغول دعا کردن است و اشک می‌ریزد و استغفار می‌کند و عرض می‌کند: «اللهم ولا تکلنی إلی نفسی طرفة عین»^{۲، ۳}

* در قرآن کریم، بارها در باب دعا و دعایی که بندگان صالح خدا کرده‌اند، سخن گفته شده است. همه این‌ها برای آن است که به ما درس داده شود. انبیای الهی در مواقع سختی دعا می‌کردند و از خدای متعال کمک می‌خواستند.^۴

۲. بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۲۱۷، امام صادق علیه السلام.

۳. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۰/۷/۵.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۷/۱۰/۴.

۱. بیانات در تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۸.

است که آن خواسته را اجابت کند. این همان وعده الهی است که در آیه «و إذا سألک عبادی فإنی قریب، اجیب دعوة الداع إذا دعان»^۲ صریح این معنا را بیان می‌کند. هرگاه بندگان من درباره من از تو سؤال کردند که کجاست، بگو ای پیامبر، من نزدیکم و پاسخ می‌گویم و دعوت و خواسته آن کسی را که از من می‌خواهد و مرا می‌خواند، اجابت می‌کنم. هر کس خدا را بخواند، پاسخی در مقابلش هست: «لکل مسألة منك سمع حاضی و جواب عتید»^۳ هر سؤالی از خدا، هر خواسته‌ای از خدا، یک پاسخ قطعی در مقابل دارد. این خیلی مهم است و باید بندگان مؤمن خدا آن را خیلی قدر بدانند.^۴

۲- اجازه پروردگار

* در وصیت امیرالمؤمنین علیه السلام به امام حسن مجتبی علیه السلام این معنا وارد شده است: «اعلم أن الذي بيده خزائن ملكوت الدنيا والاخرة قد أذن لدعائك وتكفل لإجابتك»^۵ خدای متعال که همه قدرت آسمان‌ها و زمین در قبضه توانایی اوست، به تو اجازه داده که با او دعا کنی و حرف بزنی و از او بخواهی. «و أمرک أن تسأله لیعطیک»^۶

۲. سوره بقره، آیه ۱۸۶.

۳. بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۵۸، امام رضا علیه السلام.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۷/۱۰/۴.

۵. بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۲۰۵، امیرالمؤمنین علیه السلام.

۶. همان.

فصل سوم: شرایط دعا، شروط اجابت

بِقَوْلِ الْإِمَامِ - پیش شرط دعا از جانب خدا

۱- اراده خدا

* می‌فرماید: «و ليس من صفاتك يا سيدي أن تأمر بالسؤال و تمنع العطفة»^۱. امام سجاد علیه السلام عرض می‌کند: پروردگارا! عادت تو این نیست که مردم را به خواستن امر کنی؛ اما آنچه که آن‌ها خواستند را به آن‌ها ندهی. یعنی معنای کرم الهی، رحمت الهی و قدرت محیطه الهی این است که اگر می‌گوید بخواهید، اراده فرموده

۱. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۸۲، امام سجاد علیه السلام.

از او مطالبه کنی تا او هم به تو عطا کند.^۱

۳- لطف و توفیق الهی

* همین که انسان با خدای متعال انس پیدا می‌کند، با خدا حرف می‌زند، این لطف الهی است و توفیقی است که خدا به انسان داده است. خود این «یا الله» متضمن اجابت پروردگار است.^۲
* اگر کسی توفیق دعا پیدا کند دعای باتوجه و با حال، باید بداند مورد لطف پروردگار قرار گرفته است و اجابت در مرحله بعد است.^۳

بَاقِ ب- پیش شرط دعا از ناحیه دعا کننده

۱- امید

* دعا یعنی خواستن و خدا را خواندن. خواستن یعنی امیدواری. تا امید نداشته باشید، از خدا چیزی درخواست نمی‌کنید. انسان ناامید که چیزی طلب نمی‌کند. پس، دعا یعنی امید، که ملازم با امید به اجابت است. این امید به اجابت، دلها را مُشعل می‌کند و منور نگه می‌دارد.^۴

۲- التماس و درخواست حال دعا

* اگر دیدیم در وقت دعا، در وقت تضرع و در وقت توجه و تقرب، هیچ نشاط و حوصله‌ای نداریم، علامت خوبی نیست. البته درستش هم می‌شود کرد. انسان می‌تواند با توجه، با التماس و با خواستن، حال دعا را به طور جدی از خدا بگیرد.^۵

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۵/۷/۲۱.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز عید سعید فطر، ۱۳۸۷/۷/۱۰.

۳. بیانات در تاریخ ۱۳۷۱/۱۲/۷.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۶۹/۱/۱۰.

۵. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۲/۱۱/۲۸.

۱- تصادم با یک قانون الهی دیگر

* لازم نیست دعا همیشه قوانین طبیعی را به هم بزند و برخلاف قوانین طبیعی عمل کند؛ نه دعا در چارچوب قوانین طبیعی مستجاب می شود و خواسته‌ی شما برآورده می گردد. این قدرت خداست که قوانین را جور می آورد، کنار هم می گذارد و مقصود شما برآورده می شود. البته آنجایی که دعای شما با یک قانون الهی دیگری تصادم پیدا کند، مستجاب نمی شود. وعده‌ی الهی حق است؛ اما آن وعده هم درست است. آدم‌هایی که بی کار باشند و در راه اهداف خودشان تلاش نکنند، تضمینی نیست که به هدف و مقصد برسند. حالا شما دعا کن، معلوم است که این دعا خیلی اقبال استجاب ندارد. البته یک وقت هم دیدید مستجاب شد؛ اما تضمینی نیست. در جایی برخلاف یک قانون طبیعی مسلم، شما دعا کنید؛ معلوم نیست تضمینی داشته باشد. اگرچه در مواردی بلاشک دعا قوانین را هم خرق می کند؛ اما

این طور نیست که وقتی می گوییم دعا مستجاب می شود، یعنی دعای شما اگر با قوانین دیگر الهی منافات داشته باشد و عملی همراهش نباشد و یا حتی خود دعا از روی توجه هم نباشد، باز مستجاب می شود؛ نه. در دعا، طلب کردن و خواستن از خدای متعال و حقیقتاً مطالبه کردن لازم است. این دعا مستجاب می شود. اگر عمل و تلاش در راه اهداف بزرگ، همراه این دعا باشد، اقبال استجاب این دعا واقعاً بیشتر است. آن وقتی که دعا استمرار پیدا کند، حتماً اقبال استجاب در این دعا بیشتر است. اگر دیده شد که یک دعا چند بار تکرار گردید و مستجاب نشد، نباید مأیوس شد؛ بخصوص در مسائل بزرگ، بخصوص در مسائل مربوط به سرنوشت انسان و سرنوشت کشور و سرنوشت ملت‌ها؛ چون گاهی طبیعت کارهای بزرگ چنین است که تحققش زمان می طلبد.^۱

۲- درخواست‌های غیرممکن

* مطلب دیگر این است که گاهی هرچه انسان دعا می کند، مستجاب نمی شود. علت چیست؟ روایات دینی، این مشکل را برای ما حل کرده‌اند. مثلاً در روایات آمده است که اگر شرایط دعا وجود نداشته باشد، دعا مستجاب نمی شود. بالاخره دعا هم شرایطی دارد. بزرگان دین فرموده‌اند: «کارهای نشدنی را از

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷/۱۰/۴.

خدای متعال نخواهید.» در روایتی آمده است که روزی یکی از اصحاب نبی اکرم ﷺ در حضور پیغمبر دعا کرد و گفت: «اللّٰهُمَّ لا تَجْعَلْنِي اِلٰى اَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ»؛ «خدایا، مرا محتاج هیچ آفریده‌ای نکن.» «فَقَالَ رَسُولُ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: لا تَقُولَنَّ هَكَذَا.» «پیغمبر ﷺ فرمود: این طور نگو.» «فَلَيْسَ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا وَهُوَ مُحْتَاجٌ اِلَى النَّاسِ» مگر می‌شود که یک انسان، محتاج دیگران نباشد؟ «نگو که خدایا مرا محتاج هیچ کس نکن. این، خلاف طبیعت بشری، خلاف سنت الهی و خلاف طبع نهاده‌ی پروردگار در وجود انسان است.» چرا می‌گویی «خدایا، مرا محتاج هیچ کس نکن»؟ این دعا، مستجاب نمی‌شود. آن فرد، عرض کرد: «یا رسول الله! پس چگونه دعا کنم؟» فرمود: «قُلِ اللّٰهُمَّ لا تَجْعَلْنِي اِلَى شَرِّ اَخْلَاقِكَ»^۱ «بگو: خدایا! مرا محتاج اشرار از بندگان خود مکن. مرا نیازمند مردمان شریر مکن. مرا محتاج انسان‌های لئیم مکن. این درست است. این می‌شود. این را از خدا

بخواه.» پس، اگر چیزی را از خدای متعال طلب کردیم که نشدنی و به خلاف سنتهای معمولی عالم است، برآورده نمی‌شود.^۲

۳- گناه

* گناه نمی‌گذارد که انسان، حتی خود را به لبه عظیم دریای عظیم مغفرت الهی برساند و از آن استفاده کند. گناه نمی‌گذارد که ما حال دعا و توجه پیدا کنیم.^۳

* گناهای وجود دارد که نعمت الهی را بر انسان نازل می‌کند. گناهای وجود دارد که نعمتها را از انسان می‌گیرد. «اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي الدُّنُوبَ الَّتِي تَحْبِسُ الدُّعَاءَ» گناهای هم وجود دارد که دعا را حبس می‌کند.

پناه‌بر خدا! ممکن است انسان مرتکب گناهی شود که هرچه دعا کند، آن دعا بی‌اثر و بی‌فایده گردد. بی‌اثر شدن دعا چگونه فهمیده می‌شود؟ به این‌گونه که حال دعا از انسان گرفته می‌شود.^۴

۴- قلب غافل

* یکی از شرایط استجاب دعا این است که آن را با توجه مطرح کنیم. گاهی لقلقه‌ی زبان، جملاتی چون «خدایا ما را بیمارز.»، «خدایا به ما سعه‌ی رزق بده» و «خدایا قرض ما را ادا کن» است.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۲/۱/۲۸.

۳. بیانات در دیدار افشار مختلف مردم در روز یازدهم ماه مبارک رمضان، ۱۳۶۹/۱/۱۸.

۴. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۲/۱/۲۸.

۱. بحارالانوار، ج ۹۰، ص ۳۲۵. حضرت رسول ﷺ.

ده سال انسان این گونه دعا می کند، اصلاً مستجاب نمی شود. این فایده ای ندارد. یکی از شرایط دعا این است که فرمود: «اعلموا انّ الله لا يقبل الدعاء عن قلب غافل»؛ «خداوند متعال، از صاحب دل غافل - دلی که متوجه نیست چه خواسته ای را مطرح می کند و با که دارد حرف می زند - دعایی را قبول نمی کند.» معلوم است که دعای دارای این ویژگیها، مستجاب نمی شود. باید تضرّع کنید و جدّی بخواهید. باید از خدای متعال با الحاح بخواهید. باز بخواهید و باز بخواهید. در این صورت البته خدای متعال دعاها را مستجاب خواهد کرد.^۱

بَرقُ د - تدبّر در معنای دعاها و فهم معانی

* دعا را باید شناخت. دعا در عین اینکه دل انسان را با خدا متصل و جان آدمی را سرشار از صفا و معنویت می کند، فکر و ذهن او را هم هدایت می نماید. این دعاها درس است. اگر در معانی این دعاها تدبّر کنیم، بزرگترین هدیه های معنوی الهی را در این ها خواهیم یافت.^۲

* خیلی اهمیت دارد که در قرائت دعاها، قطع و وصل جملات، صحیح و بجا باشد؛ تا آن کس که معنای دعا را می فهمد، حالش خراب نشود! مثلاً خوانده می شود: «بأبی أُنتم و أمی طبتُم، و طابت الارض التی فیها دفنتم»؛ در صورتی که باید گفته شود: «بأبی أُنتم و أمی طبتُم و طابت الارض التی فیها دفنتم»^۳

ابن دعاها عبارات زیبایی است که اگر در قطع و وصل آن دقت نشود، واقعاً به زیبایی آن لطمه می خورد.^۴

* اگر کسی معنای دعا، مثلاً دعای ابی حمزه ثمالی، یا دعای امام حسین علیه السلام در روز عرفه را بفهمد و توجه کند که هر دو خیلی طولانی هستند و چون گاهی انسان معنا را هم می داند، اما توجه نمی کند، ذهنش جاهای دیگر

۲. بیانات در دیدار افشار مختلف مردم، ۱۳۷۷/۷/۲۹.

۳. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۲۰۰.

۴. بیانات در دیدار اعضای گروه معارف صدای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۰/۱۲/۱۳.

۱. بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۳/۱۱/۲۸.

که با یک زبان شیفته‌ی حاکی از سوز دل دارد با خدای متعال حرف می‌زند.^۲

مطلب اصلی دعا چیست؟
خشوع در مقابل پروردگار.
اصل دعا این است.

می‌رود امکان ندارد از این دعای به این بلندی خسته شود. یعنی این گفتگویی که در این دعا انجام گرفته، بین آن بنده برگزیده و شایسته و بامعرفت و خدا، این قدر پُر جاذبه و نافذ و حقیقی است یعنی بیان کننده آن خواسته‌های فطری انسان است که امکان ندارد کسی هیچ وقت از آن خسته شود.^۱

* البته باید معنای این دعاها را بفهمیم. خوشبختانه الآن ترجمه‌های خوب وجود دارد و مفاتیح الجنان و دعا‌های گوناگون ترجمه شده است. با توجه به ترجمه‌ها، دقت کنند و بخوانند. البته تا آنجایی که ما دیده‌ایم، هیچ ترجمه‌ای نتوانسته زیبایی‌های الفاظ این دعاها را منعکس کند؛ ولی بالاخره مضمون دعا معلوم است. با توجه به این ترجمه‌ها دعاها را بخوانند. کسانی که می‌خوانند و با آن‌ها عده‌ای هم صدا می‌شوند، بعضی از فقرات دعا را لااقل ترجمه کنند. البته مرتبه‌ی پایین ترش هم این است که اگر انسان معنای دعا را نمی‌فهمد، همین قدر احساس کند

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۷/۲۹.

۱. گفت و شنود صمیمانه رهبر معظم انقلاب با جمعی از نوجوانان و جوانان، ۱۳۷۶/۱۱/۱۴.

بدی و فسادى را از ناحیه كسى، مشخصاً دیدید، اگر دقت كنید مشاهده خواهید كرد كه اساس و منشأ آن بدی و فساد، انانیت، استكبار، استعلا و غرور انسانى است. دعا باید این را بشكند.^۱

* اگر خودبینی و خودخواهى در مقابل خداوند متعال باشد- یعنى انسان خود را در مقابل پروردگار قرار بدهد- نتیجه آن در انسان طغیان است: طاغوت. طاغوت هم فقط پادشاهان نیستند؛ هر كدام از ما انسان‌ها ممكن است در درون خودمان- خدای نكرده- یک طاغوت و یک بت تربیت كنیم و پرورش بدهیم. در مقابل خدا سر كشی كردن و خودبینی داشتن، نتیجه‌اش عبارت از رشد طغیان در انسان است. اگر این خودبینی در مقابل انسان‌های دیگر باشد، نتیجه‌اش می‌شود نادیده گرفتن حقوق دیگران؛ تجاوز و دست‌درازی به حقوق این و آن. اگر این خودبینی در مقابل طبیعت واقع بشود، نتیجه‌اش می‌شود تضییع محیط طبیعى؛ یعنى آنچه كه امروز به حق در باره‌ی مسئله‌ی محیط‌زیست در دنیا اهتمام هست. نادیده گرفتن محیط طبیعى زیست انسان هم، نتیجه‌ی طغیان، خودبینی و خودخواهى در مقابل طبیعت است.

دعا ضد همه‌ی این‌هاست. دعا كه می‌كنیم، در واقع این حالت خشوع را در خود به وجود می‌آوریم و خودبینی و خودخواهى را در خود سر كوب می‌كنیم، و در نتیجه، جهان هستی و محیط زندگی انسان‌ها از طغیان و تجاوز به حقوق و طبیعت محفوظ

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۳/۱/۲۸.

فصل چهارم: فواید و دستاوردهای دعا

بَقِّ الف- رشد روحیه ذلت و خاكسارى

* مطلب اصلی دعا چیست؟ خشوع در مقابل پروردگار. اصل دعا این است. اینکه می‌بینید از قول پیامبر ﷺ نقل شده است كه فرمود: «الدَّعَا مَعَ الْعِبَادَةِ» به خاطر آن است كه در دعا حالتی وجود دارد كه عبارت است از وابستگی مطلق به پروردگار و خشوع در مقابل او. اصل عبادت هم این است. اصل دعا این است كه انسان در مقابل خدای متعال، خود را از انانیت دروغین بشری بیندازد. اصل دعا، خاكسارى پیش پروردگار است. عزیزان من، هر جا كه شما نگاه كردید و

پیش‌گفتار - کسب معارف

* این دعاها پر از معارف است، که اگر این‌ها را از حالت دعا بیرون بیاورند، معارف اسلامی متین و اصیل و قوی را تشکیل می‌دهند که نظیرشان در روایات ما کم است.^۱

* چیز دیگری که در دعا وجود دارد، معارف است. و این مخصوص دعاهایی است که از معصوم به ما رسیده است. امام سجّاد علیه السلام «صحیفه‌ی سجّادیه» را به صورت دعا تنظیم فرموده و اصلاً دعا خوانده است؛ اما این کتاب، پُر از معارف الهی و اسلامی است. توحید خالص در صحیفه‌ی سجّادیه است. نبوت و عشق به مقام تقدّس نبی اسلام صلی الله علیه و آله در صحیفه‌ی سجّادیه است. مثل بقیه‌ی دعاهای مأثور، معارف آفرینش در این کتاب است. همین «دعای ابوحمزه‌ی ثمالی» که مخصوص سحرهاست - سعی کنید آن را بخوانید و در معنایش توجه و تدبّر داشته باشید - و همین «دعای کمیل» که شبهای جمعه خوانده می‌شود، از جمله دعاهایی است که سرشار از معارف اسلامی است و در آن‌ها حقایقی به زبان دعا بیان شده است. نه اینکه آن بزرگوار - امام سجّاد علیه السلام - نمی‌خواسته دعا کند و دعا را پوشش قرار داده است؛ نه. دعا می‌کرده، مناجات می‌کرده و با خدا حرف می‌زده است. منتها انسانی که قلبش با خدا و با معارف الهی آشناست، حرف زندش هم این‌گونه است.

۱. بیانات در دیدار مدیران مراکز صدا و سیما در استانها، ۱۳۷۰/۱۲/۷.

می‌ماند. لذا فرمود: «الدعاء مخّ العبادة»؛ مغز هر عبادتی، دعاست. عبادات برای همین است که بتواند انسان را در مقابل خدای متعال خاشع و دلش را نیز مطیع و تسلیم کند. این اطاعت و خشوع در مقابل خداوند هم از نوع تواضع و خشوع و خضوع انسان‌ها در مقابل یکدیگر نیست؛ بلکه به معنای خشوع و خضوع در مقابل خیر مطلق، جمال مطلق، حُسن مطلق و فضل مطلق اوست.^۱

* همه‌ی انسان‌ها مبتلا به یک پیل مست در درون وجود خودشان هستند که باید این را مهار کنند. این مهار با ذکر خداست؛ با یاد خداست؛ با پناه بردن به خداست؛ با احساس نیاز به پروردگار است؛ با احساس حقارت خود در مقابل عظمت الهی است؛ با احساس زشتی‌های خود در مقابل جمال مطلق حق متعال است. این‌ها همه‌اش ناشی از ذکر است. انسانی که باتقواست، یعنی مراقب خودش هست و متذکر هست، منشأ شر و ظلم و فساد و طغیان و بدی به این و آن نمی‌شود. آن ذکر الهی مرتب دارد او را نهی می‌کند؛ مرتب دارد او را باز می‌دارد.^۲

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۵/۷/۲۱.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۷/۸/۲۹.

حکمت از او سرریز می‌شود و دعای او هم عین حکمت است.

دعاهایی که ما می‌خوانیم، پر از حکمت است. در دعاهای مأثور از ائمه علیهم‌السلام که به ما می‌رسد، نکاتی عاید از معارف وجود دارد که حقیقتاً مورد احتیاج انسان است. آن بزرگواران با آوردن این نکات در دعاها به ما یاد می‌دهند که از خدا چه بخواهیم.^۱ * نکته‌ی آخر در باب دعا، دعاهای مأثور است. دعاهایی که از ائمه رسیده است، بهترین دعاهاست. اولاً خواسته‌هایی در این دعاها گنجانده شده است که به ذهن امثال ماها اصلاً خطور نمی‌کند و انسان از زبان ائمه علیهم‌السلام آن‌ها را از خدا طلب می‌کند. در دعای ابو حمزه و دعای افتتاح و دعای عرفه بهترین مطالبات و خواسته‌ها برای انسان مطرح می‌شود؛ که اگر انسان این‌ها را از خدا بخواهد و بگیرد، می‌تواند برای او سرمایه باشد. ثانیاً در این دعاها مایه‌های خشوع و تضرع وجود دارد. مطلب، با زبان و لحن و بیانی ادا شده است که دل را خاشع و نرم می‌کند. با عبارات

فصیح و بلیغ، عشق و شیفتگی و شوق در این دعاها موج می‌زند. انسان باید این دعاها را قدر بداند و از آن‌ها استفاده کند. البته باید معنای این دعاها را بفهمیم. خوشبختانه الآن ترجمه‌های خوب وجود دارد و مفاتیح الجنان و دعا‌های گوناگون ترجمه شده است. با توجه به ترجمه‌ها، دقت کنند و بخوانند. البته تا آنجایی که ما دیده‌ایم، هیچ ترجمه‌ای نتوانسته زیبایی‌های الفاظ این دعاها را منعکس کند؛ ولی بالاخره مضمون دعا معلوم است. با توجه به این ترجمه‌ها دعاها را بخوانند. کسانی که می‌خوانند و با آن‌ها عده‌ای هم صدا می‌شوند، بعضی از فقرات دعا را لااقل ترجمه کنند. البته مرتبه‌ی پایین‌ترش هم این است که اگر انسان معنای دعا را نمی‌فهمد، همین قدر احساس کند که با یک زبان شیفته‌ی حاکمی از سوز دل دارد با خدای متعال حرف می‌زند.^۲

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۳/۱۱/۲۸.

۲. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۸۴/۷/۲۹.

ج- دریافت حاجات و دفع بلا

❖ مقصود عمومی از دعا؛ یعنی خواستن و گرفتن از خداوند متعال. ما انسان‌ها نیازهای زیادی داریم و وجودمان سرتاپا نیاز است. اگر در وجود خودتان دقت کنید، می‌بینید از تنفس کردن و غذا خوردن گرفته تا راه رفتن و گوش کردن و دیدن، همه و همه حاکی از نیاز ما انسان‌هاست. یعنی خدای متعال، مجموعه‌ای از امکانات و نیروها را در اختیار من و شما قرار داده است که با آن‌ها می‌توانیم زندگی کنیم و همه نیز تحت اراده‌ی پروردگار است. هر کدام از این نیروها و امکانات کمبود پیدا کند، انسان دچار مشکل اساسی در زندگی خود می‌شود. مثلاً یک رگ یا یک رشته عصب از کار بیفتد، یک عضله مشکل پیدا کند، تا برسد به مسائل بیرون از وجود انسان یا مسائل روحی یا مسائل اجتماعی. بشر، سرتاپا نیاز است. رفع این مشکلات و تأمین این نیازها را از چه کسی باید بخواهیم؟ از خدای متعال که او حاجات ما را می‌داند. «وَ اسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بَكْلًا شَيْءٌ عَلِيمًا» خدا می‌داند شما چه می‌خواهید، چه لازم دارید و چه چیز از او می‌طلبید

و سؤال می‌کنید. پس، از خدا بخواهید. در جای دیگر، می‌فرماید: «و قَالَ رَبِّكُمْ: ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» پروردگار شما فرموده است: «دعا کنید مرا» یعنی «بخوانید مرا؛ من به شما جواب می‌دهم.» البته این جواب دادن، به معنای برآمدن حاجت نیست. می‌گوید: «جواب می‌دهم و لیبیک می‌گویم»؛ اَسْتَجِبْ لَكُمْ. اما این استجابت الهی، در بسیاری از موارد با دادن حاجت و آن چیز مورد درخواست شما همراه است. پس، این مطلب اول که انسان نیازهایی دارد، و رفع این نیازها را، باید از خدا بخواهد. باید در خانه‌ی خدا رفت، تا از تضرع پیش دیگران، بی‌نیاز شد. در حدیثی آمده است: «افضل العبادۃ الدعاء» بهترین عبادتها، دعاست. حدیث دیگر، حدیث نبوی است. آن حضرت، به اصحاب خود فرمود: «أَلَيْسَ أَذْلكُمْ عَلَى سَلاحٍ يَنْجِيكُمْ مِنْ أَعْدائِكُمْ وَيَدْرُ أَرْزَاقَكُمْ؟» «آیا می‌خواهید سلاحی را به شما نشان دهم که هم شما را از دشمن حفظ می‌کند و نجات می‌دهد و هم روزی‌تان را فراوان می‌کند؟» این، همان خواستن از خدا برای برآورده شدن حاجات است. «قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ» عرض کردند: بلی؛ بفرمایید. فرمود: «قَالَ تَدْعُونَ رَبِّكُمْ؟» «خدا را دعا کنید، خدا را بخوانید.» «بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ» «شب و روز» «فَإِنْ سَلاحَ الْمُؤْمِنِ الدَّعَاءُ» «سلاح مؤمن، دعاست.» یعنی دنبال حاجات رفتن، با سلاح دعا. با دشمن، با حادثه و با بلیّه در افتادن، با سلاح دعا.^۱

۱. بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۳/۱/۲۸.

هیأت تراز انقلاب اسلامی،
همان قله‌ای است که باید به سویش حرکت نمود.
همان هیأت‌الگوینی که گوشه‌گوشه و لحظه‌لحظه‌اش مورد رضایت امام عصر (عج) باشد.
هیأتی است که شایسته برپایی در حضور حضر تش باشد. هیأتی آماده حضور و ظهور...
ترسیم بایسته‌ها و شایسته‌های چنین هیأتی، هر چند سخت و دشوار
می‌نماید؛ اما لازم است و ضروری...

در «آفتاب»، در جستجوی ابعاد و شاخصه‌های «هیأت تراز انقلاب اسلامی» پای
بیانات امام راحل (ره)
و رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) می‌نشینیم.

کتابخانه انقلاب اسلامی و فرهنگسرای امام خمینی

۰۲۵ ۳۲۹۲ ۸۹ ۵۱
۳ ۰۰۰ ۱۵۴۲
www.۱۵۴۲.org
info@۱۵۴۲.org

که به دنبال ارتباط بیشتر
محبان سیدالشهدا (عج) است...
قرار نیست مشعر تولید کند.
قرار است مشعر آینه تولیدات
و فعالیت‌های شما باشد.
اینجا، جای آرام هیأت شماست
که باید در شماره‌های بعد پرش کنید...

جامعه ایمانی مشعر،
محفلی است برای گردآمدن
هیأت‌های کشور.
مشعر چیزی جز اجتماع هیأت‌ها نیست،
جامعه‌ای فراتر از مرزهای نژادی و
تقسیمات جغرافیایی و سیاسی.
اجتماعی ایمانی و توحیدی است